

kmetih, ako primerja učne načrte za ljudske šole in pa naša zdanja „berila“, na podlogi katerih nam je realije v šoli poučevati, reči in pritrditi mi mora, da so precej nepraktična; vsa zahtevana in določena, oziroma v „berilih“ navedena realistična tvarina se z mladino nikakor ne more temeljito in tako obdelati in premleti, da bi mladina od nje v javnem življenji v resnici tudi imela kako dejansko korist.

Kot obligaten predmet je realističen pouk še le za srednjo in višjo stopinjo ljudskih enorazrednic. Da bode nam pa tudi na tej stopinji z realijami kaj gotovega doseči mogoče, moramo za ta nauk šolsko mladino užé na nižji stopinji vredno in temeljito pripravljati, kar dosežemo z nazornim poukom. Ako so se nazornemu nauku namenjene začetne vaje z mladino stvarno in temeljito obdelale, bode ta na srednji in višji stopinji tudi popolno sposobna za naravoslovni, prirodopisni, zgodovinski in zemljepisni pouk, kar ga je za to stopinjo predpisanega.

Na podlogi ravno navedega sestavi sem sledeči navod in načrt kot odgovor na stavljeno mi vprašanje.

A. Prirodopis.

Namen temu pouku je: vzbuditi mej učenci veselje do prirode, — jih seznaniti z najvažnejšimi stvarmi iz vseh treh glavnih prirodnih kraljestev, poudarjaje sosebno njihno veljavo za domače gospodarstvo, poljedelstvo, umetnijo in obrtnijo. Sestava človeškega telesa, — najvažnejši nauki o zdravju človeškem.

Podrobni učni načrt:

Enorazredna razdeljena ljudska šola ima za prirodopis odmerjene le $\frac{1}{2}$ ure na teden ali 20 ur za vse šolsko leto; ravno to velja tudi za nerazdeljene ljudske enorazrednice.

Torej naj se v tretjem in četrtem oddelku po „Drugem Berilu“ sledeča tvarina obravnava:

III. oddelk. Govedo, konj, ovca; pes, prešič, koza, mačka, miš; krt, zajec; golob; železo, kuhinjska sol, zlato, kameno olje; črešnja; rujavi hrošč, glogov belin; martinček, rega; vrabec in postrva.

V IV. oddelku pa po „Tretjem Berilu“ sledeče: Troje kraljestvo prirode; netopir, volk, lev, jež, kuna, velbljud; som, kregulj, kos; kače; apnenec, žveplo; bučele, črvi; rež, strupene gobe; sadjereja; rak. Dalje: človek in deli njegovega telesa; skrb za zdravje.

B. Prirodoslovje.

Smoter prirodoslovnega pouka je, da se spoznajo najimenitnejše prikazni v prirodi na podlogi „berila“ s kakim primernim poskusom; razlagati sestavo in rabo prirodoslovnega orodja — najbolj znamenitega v vsakdanjem življenji.

V III. oddelku obravnava se na teden po $\frac{1}{2}$ ure sledeča učna tvarina po „Drugem Berilu“: Zrak, veter, rosa in slana, megla, oblaki in dež, sneg in toča; solnce in veter, hlapenje, nevihta in strela.

Opómnja. Prvemu oddelku II. razreda dvorazredne šole naj se poleg omenjenega dodá še obravnava: „občne lastnosti teles“.

V IV. oddelku naj se po „Tretjem Berilu“ na teden po $\frac{1}{2}$ ure sledeča tvarina obravnava: Zrak, zračni tlak, tlakomer, voda, kuhanje, hlapenje; toplota, razširjanje toplote, gorkomer, zvok in jek; svetloba, mavrica; magnetizem, elektrika, strelod.

Ker je „prirodoznanstvu“ za razdeljene in nerazdeljene enorazrednice, kakor tudi za dvorazredne ljudske šole v učnem črtežu po enoliko časa na teden določenega, se ima na dvorazrednicah ravno toliko slik tega predmeta vzeti in obravnavati in sicer:

I. oddelku II. razreda, kar v III. oddelku enorazrednice, a v II. oddelku II. razreda pa ona tvarina, katera se je v IV. oddelku enorazrednice obravnavala.

C. Zemljepis.

Smoter temu pouku je: Poznati najvažnejše stvari iz prirodoznanstvenega zemljepisa, — natančneje spoznavati domačijo, domačo deželo, avstrijsko-ogrsko državo; pregled Evrope in drugih delov zemlje.

Podrobni učni načrt. Za razdeljeno enorazredno ljudsko šolo odločeno je temu predmetu na teden po $\frac{1}{2}$ ure, — za vse šolsko leto torej 20 ur.

V III. oddelku obravnava se po „Drugem Berilu“ sledeča tvarina: šolska soba, šola in njena okolica, strani neba, dan in noč, leto, letni časi, lunini izpremeni; domača hiša, opazovanje domačega kraja raz kakega primernege hriba; selo, vas, trg, mesto; vir, potok, reka, veletok, jezero, morje; stanovi, občina, okraj, dežela, država; poglavarji občin, okrajev, dežele, države; kratek pregled domače dežele.

V IV. oddelku pa po „Tretjem Berilu“ sledeče: Popis domačega kraja, kranjska vojvodina, podoba naše zemlje, razne točke in črte na naši zemlji; solnce, solnce in zemlja, solčni in lunini mrk; nebna telesa, zemlja in njeni deli, morja, avstro-ogrska monarhija splošno; Postojinska jama, Bohinjsko jezero.

Nerazdeljena enorazredna ljudska šola. V II. oddelku te šole odločeno je zemljepisnemu pouku na teden po $\frac{1}{2}$ ure, torej za vse šolsko leto 20 ur. V tem oddelku naj se obravnava iz zemljepisa ona tvarina, kot se je obravnavala v III. oddelku razdeljene ljudske šole.

V III. oddelku nerazdeljene ljudske enorazrednice določeno je zemljepisnemu pouku po 1 uro na teden, torej 40 ur za vso šolsko leto. V tem oddelku obravnava se ona tvarina iz zemljepisa, katera prebavljala se je v IV. oddelku razdeljene enorazredne ljudske šole, čemur se pa še to-le dodá: Evropske države in njihna poglavitna mesta; razdelitev avstro-ogrskih prebivalcev, pridelki v avstro-ogrski državi; razdelitev avstro-ogrske države, popis vsake dežele za-se (posebej), kranjski sosedne dežele bolj natančno.

Dvorazredna ljudska šola.

I. oddelek II. razreda — po 1 uro v tednu ali 40 ur mej šolskim letom. Obravnava se tvarina III. oddelka razdeljene enorazrednice s sledečim dodatkom: Cérkniško jezero; Sava, Drava in Soča; Kras, nekoliko o sosednih deželah in pa prav kratek pregled Avstrije; poluotok, otok. II. oddelek, po 1 uro v tednu. V tem oddelku poučuje naj se zemljepisna tvarina iz III. oddelka nerazdeljene ljudske šole.

D. Zgodovina.

Učni smoter temu pouku je: znati je najimenoitnejše zgodbe iz občne zgodovine in bolj natančno zgodbe iz zgodovine „avstro-ogrske države“ in domače dežele, poznati glavne točke ustave.

Podrobni učni načrt. Razdeljena enorazredna ljudska šola. III. oddelek po $\frac{1}{2}$ ure v tednu = 20 ur zgodovinskega pouka v vsem šolskem letu.

V tem oddelku poučuje se: zgodovina domače šole in njene okolice; po „Drugem Berilu“ pa: Solon in Krez, Krez in Cir, Ciril in Metod, Zajčki samostan, Leopold Babenbergški, Rudolf Habsburški; Bratovska ljubezen, Mladi Vukásovič, cesar Jožef II., Lavdon, lep vzgled, ljubezen do domovine, cesar Franc Jožef in ribičev sin.

V IV. oddelku poučuje se v tednu po $\frac{1}{2}$ ure, torej mej šolskim letom 20 ur; obravnava se sledeča tvarina po „Tretjem Berilu“: odgoja Špartanske mladine, Špartanké, o vitezi, Babenbergovci v Avstriji, Rudolf in Otokar; Štefan, kralj ogrski, bitva na

I. oddelku II. razreda, kar v III. oddelku enorazrednice, a v II. oddelku II. razreda pa ona tvarina, katera se je v IV. oddelku enorazrednice obravnavala.

C. Zemljepis.

Smoter temu pouku je: Poznati najvažnejše stvari iz prirodoznansega zemljepisa, — natančneje spoznavati domačijo, domačo deželo, avstrijsko-ogrsko državo; pregled Evrope in drugih delov zemlje.

Podrobni učni načrt. Za razdeljeno enorazredno ljudsko šolo odločeno je temu predmetu na teden po $\frac{1}{2}$ ure, — za vse šolsko leto torej 20 ur.

V III. oddelku obravnava se po „Drugem Berilu“ sledeča tvarina: šolska soba, šola in njena okolica, strani neba, dan in noč, leto, letni časi, lunini izpremeni; domača hiša, opazovanje domačega kraja raz kakega primernege hriba; selo, vas, trg, mesto; vir, potok, reka, veletok, jezero, morje; stanovi, občina, okraj, dežela, država; poglavarji občin, okrajev, dežele, države; kratek pregled domače dežele.

V IV. oddelku pa po „Tretjem Berilu“ sledeče: Popis domačega kraja, kranjska vojvodina, podoba naše zemlje, razne točke in črte na naši zemlji; solnce, solnce in zemlja, solčni in lunini mrk; nebna telesa, zemlja in njeni deli, morja, avstro-ogrska monarhija splošno; Postojinska jama, Bohinjsko jezero.

Nerazdeljena enorazredna ljudska šola. V II. oddelku te šole odločeno je zemljepisnemu pouku na teden po $\frac{1}{2}$ ure, torej za vse šolsko leto 20 ur. V tem oddelku naj se obravnava iz zemljepisa ona tvarina, kot se je obravnavala v III. oddelku razdeljene ljudske šole.

V III. oddelku nerazdeljene ljudske enorazrednice določeno je zemljepisnemu pouku po 1 uro na teden, torej 40 ur za vso šolsko leto. V tem oddelku obravnava se ona tvarina iz zemljepisa, katera prebavljala se je v IV. oddelku razdeljene enorazredne ljudske šole, čemur se pa še to-le dodá: Evropske države in njihna poglavitna mesta; razdelitev avstro-ogrskih prebivalcev, pridelki v avstro-ogrski državi; razdelitev avstro-ogrske države, popis vsake dežele za-se (posebej), kranjski sosedne dežele bolj natančno.

Dvorazredna ljudska šola.

I. oddelek II. razreda — po 1 uro v tednu ali 40 ur mej šolskim letom. Obravnava se tvarina III. oddelka razdeljene enorazrednice s sledečim dodatkom: Cérkniško jezero; Sava, Drava in Soča; Kras, nekoliko o sosednih deželah in pa prav kratek pregled Avstrije; poluotok, otok. II. oddelek, po 1 uro v tednu. V tem oddelku poučuje naj se zemljepisna tvarina iz III. oddelka nerazdeljene ljudske šole.

D. Zgodovina.

Učni smoter temu pouku je: znati je najimenitnejše zgodbe iz občne zgodovine in bolj natančno zgodbe iz zgodovine „avstro-ogrske države“ in domače dežele, poznati glavne točke ustave.

Podrobni učni načrt. Razdeljena enorazredna ljudska šola. III. oddelek po $\frac{1}{2}$ ure v tednu = 20 ur zgodovinskega pouka v vsem šolskem letu.

V tem oddelku poučuje se: zgodovina domače šole in njene okolice; po „Drugem Berilu“ pa: Solon in Krez, Krez in Cir, Ciril in Metod, Zajčki samostan, Leopold Babenberški, Rudolf Habsburški; Bratovska ljubezen, Mladi Vukásovič, cesar Jožef II., Lavdon, lep vzgled, ljubezen do domovine, cesar Franc Jožef in ribičev sin.

V IV. oddelku poučuje se v tednu po $\frac{1}{2}$ ure, torej mej šolskim letom 20 ur; obravnava se sledeča tvarina po „Tretjem Berilu“: odgoja Špartanske mladine, Špartanké, o vitezi, Babenbergovci v Avstriji, Rudolf in Otokar; Štefan, kralj ogrski, bitva na

moravskem polji, bitva pri Mohači, Turki pred Dunajem, princ Evgen, cesarica Marija Terezija; smrt Marije Terezije, cesar Jožef II., cesar Franc in nadvojvoda Karol, cesar Franc Jožef I., cesar in država — kot pouk o ustavi.

Nerazdeljena enorazredna ljudska šola.

II. oddelek po $\frac{1}{2}$ ure v tednu = 20 ur mej šolskim letom.

V tem oddelku naj se poučuje zgodovinska tvarina iz III. oddelka enorazredne razdeljene ljudske šole.

III. oddelek po 1 uro na teden ali 40 ur zgod. pouka mej šolskim letom.

V tem oddelku poučuje se ona zgodovinska tvarina iz IV. oddelka razdeljene ljudske enorazrednice, čemur se še sledeče dodaja: Romul, ustanovitelj Rima, družinsko življenje starih Slovanov, Leonida in Špartanci pri Termopilah, Fabricij, knjigotiskarstvo, iznajdba smodnika, križarske vojske, nadloge tridesetletne vojne.

Dvorazredna ljudska šola.

I. oddelek II. razreda po 1 uro v tednu = 40 ur v šolskem letu.

V tem oddelku naj se poučuje ona zgodovinska tvarina iz III. oddelka enorazredne razdeljene ljudske šole sè sledečim dodatkom: Pripovedka o Landškem gradu, Vrbsko jezero; mladost Aleksandra Velicega, Rimski cesar Tit, stari Slovani, hiše starih Slovanov; Atila, Belizar, ustanovljenje gototanskih vojvod.

II. oddelek v II. razredu, po 1 uro v tednu = mej šolskim letom 40 ur.

V tem oddelku naj se obravnava ona tvarina iz III. oddelka nerazdeljene enorazredne ljudske šole.

Menim, da bi ta podrobni učni načrt za razdeljene in nerazdeljene kakor tudi za dvorazredne ljudske šole v tem okraji gledé postavnih zahtev in krajnim razmeram pri pouku v realijah popolno zadostoval.

Najnovejša ukaza naučnega ministra.

Minister za uk in bogočastje je gledé učnih knjig in učil, kakor tudi gledé knjižnic za učence izdal do vseh deželnih šolskih oblastev naslednja ukaza:

I.

O razmerah, katere so se v literaturi šolskih knjig razvile, čujejo se delj časa splošne pritožbe. Posebno je tudi — brez ozira na oškodovanje pouka — revnejši del prebivalstva s tem materijelno zadet. Pridržim si na tem polji ukreniti obširne naredbe, katere bodo ugajale načelu napredujočega zboljšanja učnih knjig ter odpravile nekatere zlorabe, a najprej zaukazujem naslednje:

1. Učiteljsko osebje vseh ljudskih in srednjih šol se ima strogo opozoriti na ukaze in naredbe, katere se tičejo aprobacije in rabe učil, in dolžnost je dotičnih šolskih vodij in ravnateljev pod osebno odgovornostjo, da se natanko po njih ravna.

2. Posebno se ima zabraniti vsaka nepotrebna zmena učnih knjig na srednjih šolah, in vsaka zmena se mora strogo omejiti na najbolj nujno potrebne slučaje.

3. Niti učitelj, niti ravnatelj, niti učiteljski zbor ljudske ali srednje šole ne sme od učencev terjati, da si poleg knjig, katere so za pouk nepogojno potrebne, naročijo še druge knjige ali učne pripomočke. Sploh naj se strogo gleda na to, da se učencem prihranijo vsi neopravičeni troški za učne pripomočke ter da se na srednjih šolah vpliv, katerega ima učiteljsko osebje na naročevanje pomočnih knjig, ne zlorabi.

Deželna šolska oblastva naj gledajo na to, da vsi deželni, oziroma krajni šolski nadzorniki čuvajo izpolnovanje teh določil ter stopijo vsaki zlorabi z vso odločnostjo in strogostjo nasproti.

II.

Večkrat se je prigodilo, da so se v knjižnicah za učence ljudskih in srednjih šol našle knjige, katere niso bile samo zaradi vsebine neprimerne smotru izomike in vzgoje mladine, marveč naravnost škodljive.

Da se takim obžalovanjem vrednim prikaznim konec storí, zaukazujem, da se šolski vodje in ravnatelji ljudskih in meščanskih šol zopet opomnijo na tukaj uradni ukaz z dné 3. januarja 1882., št. 13456 ex 1882, tičeč se nadziranja in rabe šolskih knjižnic na ljudskih in srednjih šolah, in da se jim, kakor tudi ravnateljem srednjih šol, storí v dolžnost, da vse knjige, katere so v šolarski knjižnici njihovemu vodstvu izročene šole, v kolikor se to ni že zgodilo, kakor tudi v bodoče tej knjižnici pripale tiskovine (podobne) natanko pregledajo ter skrbijo za to, da se vse knjige, katere bi po svoji vsebini bile v patrijotičnem, verskem ali nraevskem oziru sumnjive, takoj odpravijo, oziroma se ne vzprejemajo.

Vodje in ravnatelji imajo pravico, pri pregledovanju poslužiti se njim podanega učiteljskega osebja.

Vsak učitelj je gledé vsake po njem pregledane knjige s svojim podpisom v knjižničnem zapisniku, dodavši datum izvršivšega se pregleda porok za to, da vsebina knjige ne nasprotuje nobeni gori omenjenih točk.

Za ta pregled, za katerega natančno izvršitev so osebno odgovorni ravnatelji in šolski vodje, določiti se ima posamičnim šolam primeren obrok, in sicer najdalje do 1. maja 1886. l.; po preteku tega roka imajo o izvršitvi poročati šolski oblasti. (*Lj. L.*)

Naredba c. k. deželnega šolskega sveta kranjskega o za- branenji razširjenja nalezljivih bolezni v šolah.

Na podlogi tega, kakor je slavno c. k. ministerstvo za bogočastje in uk v porazumljenji s slavnim c. k. ministerstvom notranjih zadev z ukazom z 20. nov. 1884. l., št. 17748, razgláša se sledeča naredba, da bi se v šolah zabranjevale in ne razširjevale nalezljive bolezni:

1. Voditelj šole mora najskrbneje nadzorovati zdravje pri mladini v šoli, katéra mu je izročena, da jo vodi.

2. Vsak učenec, kateri je bolan na kaki nalezljivi bolezni (na garjah, na nalezljivem očesnem unetji, na kozah, škrlatinki, osepnicah, oslovskem kašlju, davici) ne sme v šolo hoditi toliko časa, dokler z zdravniškim spričevalom ne dokaže, da sme zopet v šolo hoditi tako, da to drugim učencem ne škoduje.

3. Ravno tako ne smejo v šolo hoditi učeče osebe in učenci, ki živé in stanujejo v isti družini vkup s kako osebo, obolelo za kozami, škrlatinko, davico in vročinsko boleznijo ali ki so v kaki dotiki, po kateri bi se bolezni nalezla in sicer toliko časa, dokler zdravnik ne potrdi, da smejo hoditi v šolo tako, da to učencem za nalezljivost ni nevarno.

4. Voditelj ljudske šole ima dolžnost, da vselej, kadar kak učenec ali učenka oboli za kako boleznijo, ki so imenovane zgoraj pod št. 2., takoj naznani krajnemu šolskemu svetu, čegar naloga je, da brez zamude potrebno ukrene in o tem nemudoma poroča.